

Банківська справа. – 2003. – №4. – С.3–30.

3. Капітальні інвестиції в Україні за 2004 рік: стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2005. – 72 с.

4. Капітальні інвестиції в Україні за 2005 рік: стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2006. – 65 с.

5. Капітальні інвестиції в Україні за 2006 рік: стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2007. – 78 с.

6. Капітальні інвестиції в Україні за 2007 рік: стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2008. – 68 с.

7. Промисловість України у 2001–2007 роках: стат. зб. / Державний комітет статистики України. – К., 2008. – 305 с.

УДК 338.46 : 330.341.4

Я. В. Остафійчук

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ МІСТА КИЄВА*

Проаналізовано стан, тенденції та проблеми розвитку промисловості міста Києва, вплив процесів сервісизації економіки на просторову організацію промислового виробництва. Визначено стратегічні завдання промислової політики на середньострокову перспективу, пріоритетні напрями діяльності міської влади щодо забезпечення інтеграції сфери послуг і виробничої сфери.

Ключові слова: промисловість, сфера послуг, сервісизація.

Проанализировано состояние, тенденции и проблемы развития промышленности города Киева, влияние процессов сервисизации экономики на пространственную организацию промышленного производства. Определены стратегические задачи промышленной политики на среднесрочную перспективу, приоритетные направления деятельности городской власти относительно обеспечения интеграции сферы услуг и производственной сферы.

Ключевые слова: промышленность, сфера услуг, сервисизация.

The condition, tendencies and problems of development of the industry of Kiyiv city, influence of processes servicisation economy on the spatial organization of industrial production is analysed. Strategic problems of industrial policy on intermediate term

*Стаття підготовлена в рамках науково-дослідної роботи “Потенціал сфери послуг у стимулюванні розвитку регіонів шляхом формування міжрегіональних науково-освітньо-виробничих кластерів з урахуванням принципу поляризованого просторового розвитку”, що виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих як грант Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених.

prospect, priority directions of activity of the city power concerning maintenance of integration of sphere of services with industrial sphere are defined.

Keywords: the industry, sphere of services, servicisation.

Процес управління соціально-економічним розвитком орієнтований на практичну реалізацію основних ієрархічно взаємопов'язаних програмних документів: довгострокової стратегії, елементом якої є стратегічний вибір, тобто визначення вектора довгострокового розвитку, місії, мети, стратегічних цілей і завдань, можливих альтернатив і сценаріїв (прогнозів) розвитку з урахуванням світових тенденцій і загальнонаціональних пріоритетів; середньострокової програми дій щодо реалізації стратегії, включаючи обґрунтування переліку пріоритетних інвестиційних проектів; щорічних програм і бюджетів.

Стосовно міста Києва названий пакет програмних документів не сформований. Зокрема, відповідно до сучасних реалій потребують уточнення стратегічні плани й індикативні прогнозні показники, передбачені Стратегією розвитку Києва до 2015 року [1]; не розроблено середньострокову програму соціально-економічного розвитку міста.

У статті “Стратегічні напрями забезпечення сталого розвитку міста Києва” [2] автором визначено стратегічні завдання та пріоритети столиці, насамперед її транспортної й інженерної інфраструктури. Продовжуючи дослідження проблеми, метою цієї публікації є проведення аналізу перспектив розвитку промислового комплексу Києва, його ролі у структурних трансформаціях економіки на інноваційній основі.

Поряд з численними сильними сторонами та перевагами водночас спостерігається недостатній рівень стійкості економіки міста до впливу негативних зовнішніх чинників, імовірність появи яких збільшуватиметься в міру загострення нестабільності у світовому просторі. Проявом цього є сповільнення темпів зростання обсягів промислової продукції з 118,6% (2004 р.) до 115,4 (2005 р.), 110,5 (2006 р.) та 108,0% (2007 р.) внаслідок підвищення вартості енергоносіїв, погіршення кон'юнктури на зовнішніх ринках збуту та політичної нестабільності в країні.

SWOT-аналіз свідчить про наявність низки проблем, які створюють загрози сталому розвитку Києва:

- низькі темпи технологічної модернізації. Фізична зношеність виробничих фондів промисловості становить 46%, зокрема: в машинобудуванні – 58%, легкій промисловості – 46, виробництві та розподіленні електроенергії, газу і води – 61%; їх енергоємність у 2–3 рази перевищує показники розвинених країн;

- збитковість майже однієї третини промислових підприємств, незадовільний стан взаєморозрахунків, що характеризується значними обсягами простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості. Рентабельність діяльності, розрахована як відношення фінансового результату від операційної діяльності до витрат на операційну діяльність, становила 2006 р. 11,1%, у т.ч. у переробній промисловості – 6,7%;

- неефективна структура зовнішньої торгівлі: незначна питома вага готової високотехнологічної продукції в загальному обсязі експорту та наявність в імпортних закупівлях продукції, яка може вироблятися на київських підприємствах.

Практично вичерпано резерви зростання експорту на старій виробничій базі – висока енергоємність базових галузей негативно впливає на рівень виробничих витрат, знижуючи тим самим конкурентоспроможність виробників на світових ринках;

– нераціональне використання промисловими підприємствами земельних ресурсів. У міру розростання території столиці окремі підприємства потрапили в її центральні райони. Водночас трансформаційні процеси обумовили докорінні зміни у структурі попиту на промислову продукцію: суттєво знизились або зовсім зникли замовлення на продукцію колишніх гігантів оборонно-промислового комплексу, звузилось виробництво продукції внутрішнього споживання, яке не витримало тиску імпорту. В результаті ці підприємства, зменшивши обсяги виробництва в десятки разів, займають великі земельні ділянки, мають виробничі площі та потужності, які не використовуються в інтересах міста, простояють або здаються в оренду під склади й інші цілі, не пов'язані з промисловим виробництвом;

– відсутність у більшості підприємств міжнародних стандартів обліку, відсутність або низька якість бізнес-планів інвестиційних проектів, що становлять інтерес для стратегічних інвесторів.

Виходячи з оцінки стану та проблем розвитку промислового комплексу міста, пріоритетними завданнями на перспективу є прискорення його техніко-технологічної модернізації, стимулювання інноваційної активності, енерго- й ресурсозбереження, забезпечення стабільної роботи підприємств (особливо хімічної промисловості) в умовах зростання вартості природного газу, нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції, розширення її асортименту та поліпшення якості.

Відповідно до завдань Київської міської програми розвитку промисловості на інноваційній основі на 2007–2011 роки [3], органам міської влади слід зосередити зусилля на стимулюванні розвитку виробництв, що забезпечують мультиплікативний ефект зростання доданої вартості у випуску кінцевого продукту, збільшення зайнятості населення, відповідають вимогам інноваційної політики та випускають продукцію, необхідну для забезпечення функціонування міського господарства, яка закупається за кошти міського бюджету, та населенню міста (товари народного споживання); ліквідну на зовнішньому ринку наукоємну, високотехнологічну продукцію. Водночас слід посилити моніторинг діяльності з метою виявлення виробництв, які: використовують екологічно небезпечні технології, забруднюють навколишнє середовище та при цьому випускають продукцію, що не є критично необхідною для внутрішнього ринку (застосування стосовно них адміністративних і економічних санкцій); є хронічно збитковими, не змогли пристосуватися до роботи в сучасних умовах (застосування процедури банкрутства).

Нами здійснено відбір пріоритетних галузей промисловості з урахуванням критеріїв привабливості виду діяльності, його соціальної значимості, наявності або можливості створення на території міста передумов для успішного розвитку (рис.).

Такими галузями є:

- машинобудування, насамперед наукоємне (авіакосмічне, електричне й електротехнічне, виробництво приладів, машин і устаткування); інформаційні технології; біотехнології; т.зв. нова економіка (новостворені підприємства незалежно від галузевої приналежності, сформовані навколо науково-освітнього комплексу, що реалізують наукоємну продукцію і відповідні послуги);

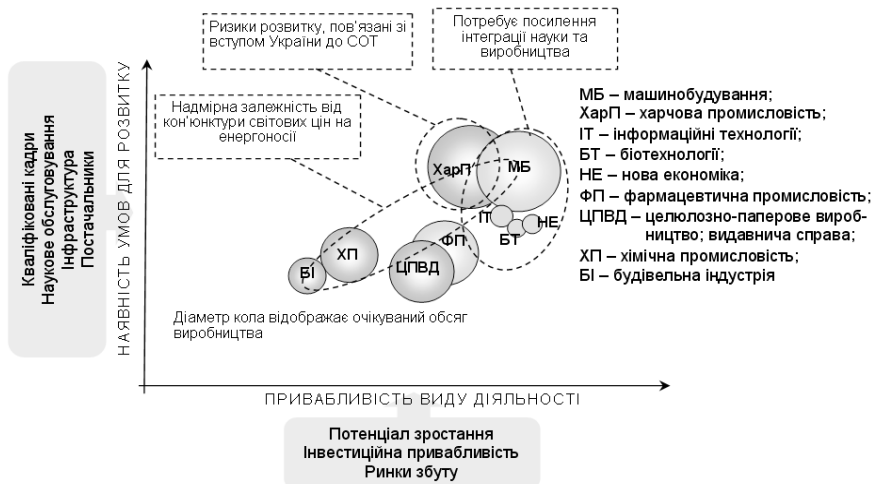

Рисунок. Пріоритетні галузі промисловості м. Києва

- хімічна та фармацевтична промисловість (виробництво фарб і лаків на основі полімерів, миючих засобів, гормональних лікарських препаратів, препаратів на основі антибіотиків тощо);
- харчова та легка промисловість;
- видавнича справа;
- будівельна індустрія.

Промислова політика реалізується шляхом впливу на конкретні факторні умови, які є критичними для розвитку тих чи інших видів діяльності. В результаті аналізу сукупності чинників з урахуванням їх значимості для конкретного виду діяльності та рівня керованості (тобто можливостей органів влади впливати на фактор), визначено наступні завдання:

– розвиток транспортної та ринкової інфраструктури, рівний доступ до приміщень (насамперед комунального майна, що здається в оренду) та інформації, стабільне енергозабезпечення;

– доступ до позикового капіталу, розвиток підприємницької діяльності в промисловості, стимулювання НДДКР, створення сприятливих умов життя висококваліфікованих спеціалістів (соціальне житло);

– стимулювання внутрішнього попиту за допомогою муніципального замовлення, безпосередньої фінансової участі в реалізації проектів, які матимуть суттєвий економічний і соціальний ефект для міста, чітко визначених взаємних зобов'язаннях. Наприклад, розробка енергозберігаючих технологій, випуск обладнання для сортування й переробки твердих побутових відходів, установки для очищення води електроплазмовим способом, пасажирських ліфтів та іншого ліфтового обладнання для житлового фонду тощо.

Відображенням очікуваного ефекту є трансформаційний сценарій розвитку промисловості міста. Згідно з ним, у 2009–2010 рр. можливе сповільнення темпів

зростання обсягу реалізованої промислової продукції до 5–6% унаслідок процесів приватизації промислових підприємств із подальшою їх ліквідацією (насамперед розташованих у центральних районах міста), подальшого подорожчання енергоносіїв, а також зменшення випуску продукції окремими виробництвами у зв'язку зі вступом України до СОТ. Надалі очікується прискорення темпів зростання до 10–11% у 2011 р. Позитивну динаміку найбільшою мірою визначатиме підвищення показників у машинобудуванні, харчовій промисловості та виробництві інших неметалевих виробів (обумовлене великими обсягами соціального будівництва у столиці, а також будівництва об'єктів у рамках підготовки до Євро – 2012), стабілізація роботи підприємств легкої промисловості, яка у 2003–2006 рр. мала негативну динаміку. Протягом 2012–2015 рр. індекси виробництва продукції прогноуються на рівні 9–10% на рік із тенденцією до сповільнення на кінець прогнозного періоду.

Сервісизація економіки – це поняття, що характеризує два взаємозалежних процеси: по-перше, зростання питомої ваги послуг у макроекономічних показниках, кількості зайнятого населення, чисельності господарюючих суб'єктів, інвестиціях та ін.; по-друге, проникнення або “вбудовування” діяльності з надання послуг у матеріальне виробництво. Саме друга тенденція домінує на сучасному етапі розвитку країн-лідерів світової економіки, статистичним проявом чого є трансформація структури їхньої сфери послуг у напрямі зменшення в загальному випуску та кількості зайнятих частки традиційних послуг і зростання частки послуг, що в закордонних публікаціях найчастіше визначаються як ділові (анг. *business*), виробничі (*producer*), розширені (*advanced*) чи наукоємні (*knowledge-based*) послуги. Їх зміст у цілому тотожний і свідчить про спрямованість на обслуговування підприємницької діяльності [4–7]. Відповідно, поряд із терміном сервісизація все частіше використовується поняття софтизація – процес зростання ролі нематеріальних ресурсів у забезпеченні суспільного відтворення, під яким розуміють насичення економіки науково-технічними розробками, інформацією, сучасними засобами зв'язку, оптимізацію й оперативність управління, зростання значення послуг із консалтингу, інжинірингу тощо. Софтизацію економіки іноді помилково протиставляють промислового розвитку. В дійсності ж вона забезпечує якісне зростання промисловості, а не замінює її.

Якщо у м. Києві співвідношення між ВДВ, одержаною у сфері послуг (86%) та матеріальному виробництві (14%), загалом відповідає показникам європейських столиць, то структура доданої вартості за видами діяльності вказує на збереження характеристик, притаманних східноєвропейським країнам у середині 90-х років: у місті зберігається лідерство оптової і роздрібної торгівлі.

Роль міської влади у забезпеченні софтизації столичної економіки полягає, по-перше, у визначенні пріоритетних напрямів науково-технічної та інноваційної діяльності щодо створення конкурентоспроможної продукції чи послуг; по-друге, у застосуванні дієвих методів і механізмів заохочення виробників інноваційного продукту. Цьому сприятиме впровадження системи управління інноваційними процесами, зокрема забезпечення ефективного функціонування “Центру високих технологій та інновацій”, створеного згідно з рішенням Київської міської ради від 13.08.2006 № 31/31. Метою його діяльності є розвиток міської інноваційно-інвестиційної системи, формування сприятливого середовища й умов для залучення

інвестицій у сферу високих технологій, сприяння внутрішній і міжнародній науково-технологічній кооперації, розробка та впровадження сучасних систем інноваційного менеджменту й маркетингу. Передбачається:

– створення бази даних інноваційних проєктів і наукових розробок (пошук, аналіз і відбір інноваційних пропозицій, включаючи інформацію про наявність науково-технічних розробок у київських науково-дослідних установах, або про можливість їхнього проведення, а також здійснення їх комплексної експертизи), забезпечення вільного доступу до бази даних усім суб'єктам економічної діяльності міста незалежно від форми власності;

– проведення технологічного аудиту й оцінки виробничого потенціалу промислових підприємств, на базі яких можуть бути впроваджені інновації;

– сприяння розвитку та забезпеченню діяльності комунальної інноваційної фінансово-кредитної установи “Київський інноваційний фонд” для фінансування інноваційних проєктів із залученням коштів міського бюджету, іноземного та вітчизняного капіталів;

– започаткування практики створення малих інноваційних підприємств – господарських товариств із впровадження необхідних місту інноваційно-технологічних проєктів з енергозбереження, екології, високих технологій за пріоритетними для столиці науково-технічними напрямками;

– формування міського замовлення на інноваційну продукцію київських підприємств, інформаційна підтримка промислових підприємств щодо номенклатури, обсягів і технічних вимог до продукції, яка буде закуповуватись, становлення системи довгострокових замовлень на поставку високотехнологічної продукції для міських потреб;

– розвиток міської системи венчурного фінансування та індустрії, включаючи проведення інноваційних венчурних ярмарків, організаційну й інституційну підтримку щодо створення відповідної інфраструктури (інноваційних венчурних фондів, фондів інноваційно-технологічного розвитку, технологічних трансферних фірм, інкубаторів технологій тощо).

Література

1. Київ–2015. Стратегія розвитку (стратегічні напрями соціально-економічного розвитку на період до 2015 року). – К.: ЗАТ “Нічлава”, 2004. – 280 с.
2. Остафійчук Я. В. Стратегічні напрями забезпечення сталого розвитку міста Києва / Я. В. Остафійчук // Стратегія забезпечення сталого розвитку України: міжнар. наук.-практ. конф., 20 трав. 2008 р.: у 3 ч. – К.: РВПС України НАН України, 2008. – Ч. 2. – С. 295–299.
3. Київська міська програма розвитку промисловості на інноваційній основі на 2007–2011 роки. – К.: Арістей, 2007. – 112 с.
4. Bourdeau-Lepage L. Advanced Services and Regional Integration: The Case of the CEECs / L. Bourdeau-Lepage // Working Papers on Services, Space, Society. – 2005. – № 17. – P. 25–32.
5. Cuadrado-Roura J. Employment Tertiarisation and Emerging New Patterns of Work: The Spanish Case / J. Cuadrado-Roura, C. Iglesias-Fernandez, R. Llorente-Heras // The Service Industries Journal. – 2003. – Vol. 23, № 3. – P. 125–152.

6. Leo P.-Y. Business Services, the New Engine of French Regional Growth / P.-Y. Leo, J. Philippe // The Service Industries Journal. – 2005. – Vol. 25. – № 2. – P. 141–161.

7. Rubalcaba L. Regional Concentration of Innovative Business Services: Testing Some Explanatory Factors at European Regional Level / L. Rubalcaba, D. Gago // The Service Industries Journal. – 2003. – Vol. 23. – № 1. – P. 77–94.

УДК 331.005.21:005.59

В. В. Сабадаш, О. В. Люльов
Сумський державний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЦЕДУР ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНОСТІ ТА УЗГОДЖЕНОСТІ ЦІЛЕЙ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Проаналізовано існуючі підходи до процесу формування мети на підприємстві і досліджено особливості механізму пріоритетності й узгодження мети.

Ключові слова: пріоритети, ресурси, вектор, стратегічне управління.

Проанализировано существующие подходы к процессу формирования целей на предприятии и исследованы особенности механизма приоритетности и согласованности целей.

Ключевые слова: приоритеты, ресурсы, вектор, стратегическое управление.

Analyzed existing approaches to the process of shaping of purposes to enterprise and the special features of the mechanism of priority and coordination of purposes in enterprise has been studied

Keywords: priorities, resources, vector, strategic control.

Процес формування системи цілей на підприємстві є одним з важливих етапів стратегічного управління, який необхідний для досягнення успіху і створення конкурентних переваг організацій, що функціонують у різних сферах життєдіяльності сучасного суспільства. Ці переваги полягають у раціональному використанні обмежених ресурсів і часу, а також послідовній розробці й реалізації управлінських рішень, що орієнтуються на стійкий розвиток в умовах ринку. Проте недостатня увага до процесу визначення цілей або їх недосяжність завдають збитку підприємству.

Теоретичні аспекти формування цілей на підприємстві достатньо розроблені такими вітчизняними і зарубіжними вченими, як З. Є. Шершньова, С. В. Оборська, Б. М. Мізюк, В. Д. Немцов, Л. Є. Довгань, І. А. Ігнат'єва, М. М. Мартиненко, В. О. Василенко, Т. І. Ткаченко, І. Ансофф, М. Портер, Д. Аакер, А. А. Томпсон. Ними розкрито суть і зміст процесу формування цілей, а також розроблено практичний

© В. В. Сабадаш, О. В. Люльов, 2009